

ИНТЕРКУЛТУРНОСТ И ОБРАЗОВАНИЕ

Снежана Бойчева

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

INTERCULTURALISM AND EDUCATION

Snezhana Boycheva

Constantine of Preslav University of Shumen

The article is part of a vast research on the attitude of young people towards otherness, based on over 200 essays on the topic of “My experience with otherness“, suggested as the basis for a discussion within the framework of *Intercultural communication* – a subject taught to MA and BA students from majors within the professional field of *Philology and Social Communication*. The research focuses on the analysis of a number of the basic main points in the students’ term papers, reflecting the attitude towards cultural differences and the experience of young people in coordinating such differences with their own cultural standards. The suggested examples serve, pragmatically, as a premise for modes of constructive countering different views and aim at overcoming bi-ased, clichéd, and sometimes confrontational, attitudes towards otherness.

Key words: *interculturalism, education, otherness, intercultural communication, young people*

„Ако се различавам от теб, това не само не те ощетява, но те и обогатява!“

Екзюпери

Едно от големите предизвикателства в епохата на глобализация е подготовката на младите хора за общуване в интеркултурна среда, за възприемане на естественото многообразие от модели на поведение, за равнопоставяне на културните стандарти и за отчитане на различията между културите в контекста на релативизма, а не като конфронтация. Особено важно е диференциите между отделните мисловни и поведенчески модели да се поставят и обвързват в рамките на пъстрата картина на света, като конструктивно обогатяване на общото и частното културно пространство, като шанс за всички участници в

процеса на межкултурната комуникация. Първата инстанция, която възпитава дух на разбиране и отговорност към другия, различния, е безспорно семейството. Но родителите, на които се пада тази сложна задача, са били преди това деца и ученици, обучавани в рамките на актуалната за времето образователна система. Ако този континуитет се прекъсне времево във веригата на различните поколения, изгледът за успех е минимален. Затова основната тежест в знанията и във възпитаването на толерантно отношение към поликултурния свят, в който живеем, поема съответната образователна система. Доскоро бе не-обичайно да се говори на тема културни различия в училищата и университетите, било то поради недооценяване и пренебрегване на важността на проблематиката в перспектива, било то поради рефлекс да се занимаваме главно и единствено със себе си. Причината за това е, че десетилетия наред живяхме в относително затворен обществен строй, в който културното разнообразие не беше приоритет и чиято идеология пледираше и действаше изключително в посока на съхраняване на национално самобитното в идентичността на българската общност. В годините след промените (отварянето на границите в широкия смисъл на думата) се забелязват отново подобни самосъхранителни тенденции като противодействие на процесите на унификация в хода на глобализацията и като отпор на етаблиралите се още през XX в. мултикултурни модели на живот в европейските общества. Тези тенденции продължават да се развиват и днес с отявлен националистически привкус, породен от интензивизирането на миграционните процеси и кулминирал в бежанската криза след 2015 г. Терористичните атаки засилват и подклаждат страха и напрежението и решително допринасят за обострянето на явления като сегрегиране и стигматизиране на чуждия, ксенофобия, расизъм. Тази актуална картина в Европа и света правят още по-наложителна задачата на образователните институти за въвеждане на задължителни дисциплини и предмети от сферата на интеркултурната комуникация, социологията и психологията на межкултурното общуване. Такава дисциплина бе включена като задължителна и/или избираема във *Факултета по хуманитарни науки* в Шуменския университет, като главни „потребители“ са филологическите и журналистическите специалности и свързаните с тях магистърски и докторски програми. За съжаление, все още, дори в областта на хуманитаристиката, съществуват „резерви“ по отношение на необходимостта от интеркултурни знания и умения. Особена необходимост от тях според нас има в обсега на историческия и теологичния дискурс, които така или иначе тематизират като обект на предс-

тавяне другия, различния, много често обаче на принципа на неприимиримото противопоставяне.

Статията е част от широкообхватно изследване на отношението на младите хора към другостта, основано на над 200 есета на тема „Моят опит с чуждостта“, предложени като основа за дискусия в рамките на дисциплината *Интеркултурна комуникация* при магистри и бакалаври от специалности в професионалните направления *Филология* и *Обществени комуникации*. Ще се спрем на няколко от основните акценти в изследваните студентски работи, които отразяват отношението към културните различия и опита на младите хора да ги съвместят със собствените културни стандарти. Предложените примери предпоставят в прагматичен план способите за конструктивно противопоставяне на различни възгледи и тези с цел преодоляване на едностранчивото, клиширано, а понякога и конфронтационно отношение към другостта.

Събирането и пресичането на различия в културно отношение е старо като света – „робинзониадите“ са художествена фикция. Мултикултурността е съществувала в различна степен и интензивност изначално, тя не е плод на последното столетие (вж. Троянов 2007). Тази теза представлява първото проглеждане на студентската аудитория в нормалността на феномена интеркултурност – поликултурността е естественото, изконно състояние за света, в който живеят и учат младите хора в България:

Неизбежно, рано или късно всеки човек се сблъсква с чуждостта по един или друг начин. В много случаи този „сблъсък“ е силно преувеличен за тези, които са израснали и съзрели в годините на демокрацията, за които соцрежимът е само една приказка, разказвана от майки и бащи. Казвам това с чистото съзнание, че в днешно време младежите израстват в един силно изразен микс от култури, което до голяма степен прави досега с „чуждото“ някак по-естествен и дори неосъзнат. (Дарина Димитрова)

Но като възглед тази естественост на различието често е скрита и трудно разпознаваема в тесния кръг от хора, в който минава ежедневието ни, човечеството минава през различни етапи, за да го осъзнае и приеме като даденост:

В историята на човечеството срещата с чуждостта датира от дълбока древност, когато хората от едно племе стигат до пределите на обитаваната от тях територия и осъществяват контакти с друго племе, с

друг език, с друг етнос. По-късно, по време на Великото преселение на народите, големи маси хора са контактували с представители на други култури, чужди за тях по редица показатели: език, нрави и обичаи. Невинаги срещите са били приятелски, а напротив – студени и даже враждебни. В днешно време също има повишена миграция на отделни индивиди, цели семейства или групи общества (например сирийците в Западна Европа). Днес хората са мобилни и търсят своето място под слънцето, търсят реализация, препитание или просто по-добър живот. (Марияна Цюрхер)

Измества се единствено целеполагането на мобилността в хода на историческото развитие – от войните за заемане на нови територии през борбата за оцеляване до търсене на друг начин на живот с акцент върху образование, професионална реализация и по-добро личностно развитие. Мобилността като начин на живот постепенно измества традиционната уседналост в границите на родния дом, родния край, националната държава. В изследваните текстове на студентите т.нар. *оцеляване* доминира като повод и основна част от мотивацията за промяна на топоса на живот и работа. То обаче представлява именно само повод или претекст за тази промяна, така че впоследствие от принуда често се превръща в шанс за модифициране на житейския модел под влияние на фактора чуждост, напр. в начина на междуличностно общуване:

Моята мащабна среща с чуждостта започна, когато започнах работа в старчески дом в Швейцария. Още при първите си срещи с немскоговорещите ми направи впечатление тяхната учтивост, добронамереност, съчетана с критично отношение. Коректността и точността изпъкнаха на преден план при всяка една среща с тях. Направи ми силно впечатление тяхната демонстрация на внимание в разговора, бил той служебен, официален или личен, дори да е с незначителна важност. Когато казват нещо, те не говорят мимоходом, а се приближават до събеседника си, гледат го в очите и така обменят информация. На мен ми допада изключително много този техен прием, защото така показват зачитане, респект и уважение към всеки събеседник, независимо дали е техен сънародник, или чужд. Когато швейцарците в по-малките градчета срещнат някого, дори да не го познават, поздравяват. Ако няма поздрав, се счита за липса на възпитание. При работна среща задължително се подава ръка. Например, когато лекарят дойде на визитация в старчески дом, се ръкува задължително и с персонала, и с пациентите. Такова поведение не съм видяла при нито един наш медик – това не е обичайно при нас. Във всяко учреждение

и магазин персоналът е усмихнат, поздравява и пита „С какво можем да ви бъдем полезни?“. Тези чужди за мен по език и етнос хора ме накараха да се чувствам добре сред тях благодарение на своето гостоприемство и вежливост. (Марияна Цюрхер)

Срещата с чуждостта в случая е позитивно конотирана и предпоставя промяна на собствения модел на поведение както в рационален, така и в емоционален план. В същото време не е спестено критичното отношение към българския културен стандарт – медици, които говорят на пациентите си на „ти“, намръщени лица в магазините. Това обаче по никакъв начин не отменя „задължителната“ за българското самосъзнание гордост от това, че сме българи. Конкретни основания за това не се споменават – гордостта е аксиоматична и „задълбава“ в миналото като единствен извор за национално достойнство:

Културата на моя народ е древна и богата. Имаме много положителни качества и традиции, които трябва да се постарая да съхраним и предадем на следващите поколения. Мисля обаче, че има какво да заимстваме и от германските народи, което да ни обогати в културно отношение и да продължим да крачим в бъдещето с вдигната глава, че сме българи. (Марияна Цюрхер)

За разлика от подробния и конкретен коментар на положителното въздействие на другостта в манталитетно отношение, авторката на есето се лишава съзнателно от скрупулъозен анализ на собствената културна рамка – резултатът е кратък клиширан текст, който сякаш („мимоходом“) бърза да подмине съвременното нелицеприятно усещане за своето на фона на чуждите приветливост, коректност, респект към всеки човек, описани в изложението. Краят на цитата повдига основен въпрос за **фактора (славно) минало – древна култура – традиции – национална гордост при формирането на личностната и общностната идентичност**. Семейството, училището, културните институти като институции, призвани да се грижат за националната идентичност, много често и понякога безкритично преекспонират ролята на миналото и корените в процеса на инкултурация, на осъзнаване на собствената културна принадлежност. Затова и описанието на българските добродетели в цитирания текст звучи неопределено, стереотипно, празно патетично (древна и богата култура, положителни качества и традиции). Разбира се, веднага след това картината е допълнена с **дистанцирания поглед към своето** (заимстването на други културни модели) в резултат на срещата с чуждостта. **Допълването на своето с чуждото** е

характерно за повечето изследвани текстове. Много рядко се наблюдава пълно изключване на критическия поглед към собствената култура, породен от срещите с другостта. Т.е. взаимовръзката свое – чуждо се възприема не само като естествена, но и като конструктивна в процеса на саморефлексия. В анализиранияте есета почти напълно липсва обаче като контрапункт **осъзнаването на миналото и историята не като източник на гордост, а като бреме**, „свърхбагаж“ (Мирела Иванова, цит. по Конекфе 2007: 46), който тежи, а в някои случаи може и да саботира процеса на социализация и интеграция: „Не сте ли усещали никога бремето на тежкото, безкрайно минало, което сме принудили да мъкнем от хилядолетия, този шлейф, който става все по-дълъг и никога не свършва? Имам предвид именно това, към което сме най-привързани: нашата идентичност, която, от една страна, ни придава стабилност, но пък, от друга, не ни позволява да се движим свободно“ (Юга 2007: 5). Този въпрос не само рядко се задава в България, той се възприема едва ли не като кошунствен, като посегателство към свещени и непоклатими истини. В същото време би било късогледо миналото и паметта за него да се разглеждат като анахронизъм в процеса на идентификация, т.нар. корени са равнопоставен фактор в личностното и общностното развитие наред с много други предпоставки, актуални за настоящето и визионерски за бъдещето. Славославането на миналото, чест рефрен в изследваните текстове, би могло да се квалифицира като вид компенсаторна реакция спрямо неудовлетворителното и нелицеприятно настояще, както и спрямо липсата на перспектива в обозримото бъдеще.

Друг акцент в коментиранияте студентски работи, особено сред магистрите, които се занимават с педагогическа дейност и са в една по-зряла възраст, е **значението на интеркултурното обучение в работата с деца и родители**. Основен мотив в есето на Биляна Николова е **емпатията, проявена в културноспецифични ситуации**. Всички ние имаме огромен запас от черти, теории и обяснения за нашето и чуждото поведение в културен аспект. Точно това ни помага да взаимодействаме с другия (чуждия) по един адаптивен начин:

Моделът на семейството и интерпретацията на нормите на поведение в България, Швеция и Франция се оказаха моята първа среща с чуждостта. Това се случи на семинар за обучение на родители на деца със специални образователни потребности. Чуждестранните гости, млади и по-възрастни семейства, бяха дошли с децата си и залата, превърната в коктейлна, се изпълни с интересна компилация от жестове, усмивки и реакции. Докато хапвахме сладки и седяхме спокой-

но, децата на шведка, българка и французи играеха около саксия с цвете. Ровеха и изхвърляха пръстта, смееха се щастливо и се цапаха типично по детски, предизвиквайки възмутените погледи на наблюдаващите ги по-възрастни. Наблюдавах реакциите на родителите. Всеки от тях подходи различно и в зависимост от културата, чийто представител е. За да разберем една култура, е нужно да подходим от гледна точка на това, което диктува нормите и представите, заложенни като модели в нея. Въпреки това винаги съществува несигурност как би трябвало да се интерпретира едно действие, но в случая поведението на родителите спрямо децата, извършили беля, се асоциираше с културните предпоставки. Интересна беше реакцията на шведката. Тя прошепна нещо на ухото на детето си, усмихна се и момченцето се върна при саксията, като започна да връща пръстта обратно в съда с цветето. Колегата, с която пътувахме заедно от Си-листра, типично „по нашенски“ започна да се кара на своето дете и то се разплака, възмутено тръшкайки се на пода. Французинът, строг и ядосан, удари шамар и това ни най-малко не възмути съпругата му. По-късно, докато коментирахме поведението на децата, тя сподели на английски език: „Смятам, че това е добър метод да покажеш на децата кое е добро и кое – не. Ако са добри – има целувка, ако са лоши – шамар“. Постигането на амбицията на родителите да възпитат послушни, умни и успешни деца става по различен начин, налаган от културата им. Попитах шведката каква беше тайната, която накара малчуганът ѝ с щастливо изражение на лицето да се втурне в чистене на замърсеното място. Тя сподели, че обяснила правилата на „играта“, която детето играело, и прибирането на пръстта обратно в саксията било втората част от „приключението“. Децата в скандинавските държави биват насочвани към развиване на творческите им заложби. Родителите не акцентират върху дисциплината и строгия режим. А децата със специални образователни потребности посещават обикновените детски градини и училища. Направи ми силно впечатление подходът на шведската майка, която, спокойна и уравновесена, преобърна неловката ситуация в пример за възпитание и модел на култура, която се намира в рязък контраст с българската култура и възпитателни подходи. Независимо от трите различни примера смятам, че е нужно да признаваме чуждостта и да разбираме Другия. Влизането в „чуждия ред“ ми даде възможност да вникна в смислите на друг вид житейски образци и ме обогати. То посочи препратки към осмислянето на другостта в контекста на социални, етически и естетически норми и светоусещане. (Биляна Николова)

Може да не се съгласим с тезата за възпитанието на „послушни, умни и успешни деца“ чрез способите в коментиранияте три култури,

може да се изненадаме от „френския“ шамар като възпитателно средство и от довода, който го обяснява и оправдава, но трябва да признаем, че това, което обединява трите случая, е разчитането на определени „правила“ на играта в трите културни общности, към които можем да се отнесем критично и/или емпатично.

Трети основен акцент в изследваните есета е **срещата с чуждостта в условията на икономическа миграция**. Наред с трудности, свързани понякога с „гледа, мизерните условия на живот“, с отношението като към „евтина работна ръка“ (Дарина Личева), наред с проблемите в общуването на съответния език се появяват (расистки) предразсъдъци относно цвета на кожата и взаимовръзката му с националната принадлежност (Цветозар Иванов). В чужбина българите се идентифицират от местното население с определен етнос, живеещ в националната държава България – ромите, и като цвят на кожата, и като поведение („Тяхната представа за българка беше образът на мургава, не особено привлекателна и много често нечистопътна жена, практикуваща някои доста съмнителни професии, които наричаме свободни, както и джебчийство“, Дарина Димитрова):

В средата на 2000 г. и на мене като на всички млади хора, срещнали трудност с намирането на работа в България, ми се наложи да замина за друга държава, за да мога да издържам семейството си, и така заминах за Холандия. Там срещнах големи трудности с езика им, който е трудно разбираем и още по-трудно е да го научиш, някаква смесица от немски, френски и английски. Там всички знаят английски език, но не желаят да го говорят и комуникацията е голям проблем. Всички холандци, с които се срещнахме там, ни питаха откъде сме, от коя държава сме. След като разберяха, че сме от България, казваха, че лъжем, понеже сме били бели, а българите, които били виждали, били мургави (черни) и много лъжели и крадели. Казваха, че бели българи нямамо и че ние не сме искали да кажем откъде идваме. Много трудно ни допускаха до себе си и не искаха да работим с тях или да ни препоръчат на някого за работа. (Цветозар Иванов)

Контрапункт на недоверието към българите е доброто отношение на част от работодателите в Холандия – правилото винаги има изключения:

Но имаше и такива, които ни приеха добре, помогнаха ни да си намерим квартира и работа. Много им бе странно защо сме отишли в тяхната страна да работим, когато разбяха, че имаме собствени къщи или

жилища, а сме ги оставили и сме тръгнали да търсим работа при тях. Казваха: „Вие сте богати, щом имате свои жилища. Какво търсите при нас?“. В Холандия е много скъпо да закупиш имот, поне 80% от тях живеят на квартира въпреки добрите си доходи. Плащат наеми на държавата или на някои по-заможни хора, предоставили им квартира. (Цветозар Иванов)

Разминаването между представите за стандарт на живот много често се свързва с т.нар. собственост на жилища в България, което е не толкова критерий за добро благосъстояние, колкото резултат от традиция, психологическа нагласа – първото, което българинът се стреми да осигури, е свой покрив над главата. Крепостта собствен дом е по-скоро предпоставка за оцеляване, отколкото утвърждаване на висок социален статус, последното наблюдаваме като културен стандарт в Западна Европа – само богатите притежават недвижима собственост. „Странно“ изглежда в „българските“ очи типичното за Запада отделяне на децата в самостоятелно жилище след навършване на 18 години, което отново ни връща към българската традиция на разширеното семейство, за което многофамилният дом на различни поколения („дом за нашите деца“) е висше житейско постижение и добродетел. Този феномен, от друга страна, обяснява липсата на самостоятелност у младите поколения и продължителната опека от страна на възрастните, траеща практически през целия живот („да осигурим деца и внуци“).

Друг ракурс, свързан неотменно с икономическата миграция на българите, е т.нар. „студенина“ и „пресметливост“ на Запад в сравнение с емоционалността и емпатията на Изток. Има се предвид липсата или трудността на комуникацията между хората (празните улици вечер, забавленията и срещите с приятели стават по точно установен график и единствено през уикенда), през седмицата се работи. Тази прагматичност в модела на функциониране на ежедневието се окачествява от българска страна като несъответстваща в манталитетно отношение на културата на Юга („[...] в България ние сме свикнали и знаем, че всеки ден, всяка вечер и по всяко време можем да излезем, да се забавляваме с приятели“). Резюмето на анализа в есето на Цветозар Иванов е кратко и ясно: „В крайна сметка нашата родината е България и нашето място е тук“, с други думи, според автора възможността за съвместяване на културните стандарти е нещо преходно, дългосрочно то не е осъществимо. С това се обяснява и фактът на завърнали се българи, включително и на успешно реализирани в чужбина – понякога

усещането, че не ти е там мястото, взема връх над всякакви социални, икономически, финансови аргументи: „...чужбина дава, чужбина взема, но чужбина дом не става“ (Дарина Личева). Разбира се, също толкова силна е обратната тенденция на заминаващите българи, които дълго време или завинаги се „затварят“ за т.нар. родина.

„Излизането“ от стереотипите на собственото мислене е възможно най-трудната, но и най-дискутирана тема в изследваните курсови работи. Особено нагледен и за съжаление, често срещан е описаният от Дарина Димитрова случай на метаморфоза на отношенията между българи в чужбина: „това, което смятах за свое, близко (групата българи – С.Б.), се оказва истински чуждото, което кара човек да се чувства несигурен и далечен“:

[...] в очакване на подкрепа от българите, с които пътувах до Холандия, а и впоследствие общувах и живях и чийто имидж така ревностно защитавах (срещу идентифицирането на българите с ромския етнос – С.Б.), впоследствие се оказаха всъщност „чуждите“. И както може би повечето хора, тръгнали „на гурбет в чужбина“, ще ви кажа: пази се от своите! (Дарина Димитрова)

Обяснението за тази метаморфоза на своето в чуждо е в психологията на общуване и поведение, в т.нар. „народопсихология“ и конкретно в пословичната българска завист:

[...] рано или късно уменията ти да оцеляваш, да се адаптираш към средата, която те заобикаля, всъщност са те отчуждили от „стадото“, от тези, които си смятал за свои. Качествата, които всеки човек иска да притежава, за да съумее да се приспособи към новата, различна среда, стават камъчето, което спъва отношенията ти с обкръжаващите те (българи – С.Б.) и те правят обект на завист. Тези същите качества всъщност натрапчиво се набиват в очите им и ги карат да се чувстват застрашени, напомнят им, че може би те не са се справили, не са успели. (Дарина Димитрова)

Тук отново за пореден път се тематизира мотивът за „оцеляването“, който трайно навлезе в мисленето и целеполагането на младото поколение независимо дали напуска, или остава в България, липсата на перспектива и прилично настояще се превърнаха в основни маркери на актуалната българска действителност, както показват почти сто процента от студентските есета. Традицията да оцеляваме, вместо да

живеем, се подема и от младите поколения. Но по-важното в описания случай е нюансираната промяна в дефиницията що е чуждо:

И сега, след толкова много години, разбирам, че чуждостта в същността си не е нещо просто различно. Тя е усещане, начин на мислене, възприятие. Тя търпи промени, еволюира, **сменя полюси**. Това е така, защото и ние се променяме, като изменяме и значението на думата, и смисъла ѝ спрямо нас. (Дарина Димитрова)

Динамиката на релацията свое – чуждо ни приближава към доминиращия принцип в интеркултурната комуникация – културния релативизъм, който, на първо място, предполага равнопоставеност на културните стандарти и на второ, разбива мита за тяхната устойчивост и непроменимост („смяна на полюсите“). Горният пример е убедително доказателство за т.нар. излизане от стереотипите на мислене и възприемане на отношението свое – чуждо, както и за идентичността като динамична, а не статична категория – идентичността не е даденост, а се формира и променя в хода на житейския опит на човека, който неизбежно включва срещите с другостта.

В заключение – ракурсите, тематизирани в разсъжденията на студентите, обхващат акценти в отношението към чуждостта както в синхронен, така и в диахронен план. **Чуждостта** в коментирания есета разбираемо се тематизира **в контекста на спомените, на паметта за близкото и по-далечното минало**. В този смисъл опитът на младите хора с различни култури се основава на механизма на спомняне в далечен или по-близък времеви отрязък. Синхронното възприемане на другия в голяма степен се съчетава с диахронния принцип на спомена. Отдалечаването в пространството (критическа дистанция) като начин да се оцени свое и чуждо, се допълва от отдалечаването във времето. Колкото и малък „исторически“ опит да имат 20 – 30-годишните, погледът към миналото присъства неотменно в отношението към другостта. Нещо повече, близкото минало се явява основен „герой“ в разказите на студентите, ако лично не са го преживели и осъзнали, бидейки деца, то се появява в разказите на родители, баби и дядовци. Но и двата плана на отразяване на релацията свое – чуждо от страна на младите хора – ретроспективен и проспективен, имат за свързващо звено съзнанието за важността на срещите с различните видове чуждост в интер- и интракултурен контекст, тяхното изключително значение за личностното и общностното развитие на отделния човек. Саморефлексията – погледът към своето през призмата на другостта, който ни помага да

„прогледнем“ и да се променяме – е доминиращият мотив в анализираниите текстове и основен извод, който студентите извличат за „ползите“ от житейския опит в интеркултурна среда.

ЛИТЕРАТУРА

Конекфе 2007: Koneffke, J. Von „deutschen Schweinehunden“, französischen Tabakverkäufern, türkischen Kopftüchern, Identität und mangelnder Vaterlandsliebe und dem Heimweh nach Europa. // *Identitäten im Wandel*. Internationales Autorentreffen II Sofia und Plovdiv 29.03.-1.04.2007. Sofia: Goethe-Institut, 45 – 50.

Троянов 2007: Trojanow, I., Hoskote, R. // *Kampfabsage. Kulturen bekämpfen sich nicht – sie fließen Zusammen*. München: Karl Blessing Verlag, 2007.

Юга 2007: Juga, N. *Was uns Menschen von der Mehrheit der Lebewesen, die unseren Planet bewohnen, unterscheidet. Identitäten im Wandel*. Internationales Autorentreffen II Sofia und Plovdiv 29.03 – 1.04. 2007. Sofia: Goethe-Institut, 1 – 10.

Есета на бакалаври и магистри от Факултета по хуманитарни науки към Шуменския университет: **Марияна Цюрхер, Биляна Николова, Цветозар Иванов, Дарина Личева, Дарина Димитрова.**